

ARBETSDOMSTOLEN

Dom nr 15/07, mål nr A 288/05, 2007-02-14 Lärarnas Riksförbund ./.
Helsingborgs stad, Helsingborg angående ogiltigförklaring av avskedande
m.m.

Domen kommer inte att refereras i publikationen Arbetsdomstolens domar.

Postadress

Box 2018
103 11 STOCKHOLM

Besöksadress

Stora Nygatan 2 A och B

Telefon

08-617 66 00

Telefax

08-617 66 15

kansliet@arbetsdomstolen.se

www.arbetsdomstolen.se

ARBETSDOMSTOLENDOM
2007-02-14
StockholmDom nr 15/07
Mål nr A 288/05**KÄRANDE**

Lärarnas Riksförbund, Box 3529, 103 69 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristerna Måns Hensjö, Kristina Rollbäck och Lena Davidsson, adress som ovan

SVARANDE

Helsingborgs stad, 251 89 HELSINGBORG
Ombud: arbetsrättsjuristen Göran Söderlöf, Sveriges Kommuner och Landsting, 118 82 STOCKHOLM

SAKEN

Ogiltigförklaring av avskedande m.m.

Bakgrund

Mellan Helsingborgs stad (staden) och Lärarnas Riksförbund (förbundet) gäller kollektivavtal.

B.N., som är född år 1946, är medlem i förbundet. Han anställdes den 15 augusti 2001 som lärare vid Dalhemsskolan i Helsingborg. Den 27 april 2005 avskedades B.N. från sin anställning. Som grund för avskedandet har staden åberopat att han grovt åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren dels genom att åsamka elever skada, dels genom att fysiskt, psykiskt och sexuellt kränka elever.

Avskedandet har lett till tvist mellan parterna.

Tvisteförhandling har hållits mellan parterna utan att de har kunnat enas.

Yrkanden m.m.

Förbundet har väckt talan och yrkat att Arbetsdomstolen skall ogiltigförklara avskedandet av B.N. samt förplikta staden att till honom utge 120 000 kr i allmänt skadestånd jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningen, den 13 januari 2006, till dess betalning sker. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att staden inte haft skäl för avskedande men väl för uppsägning av B.N. har förbundet i andra hand yrkat att domstolen skall förplikta staden att till honom utge allmänt skadestånd med 100 000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningen till dess full betalning sker.

Staden har bestritt yrkandena och har inte vitsordat något belopp som skäligt i sig. Ränterykandet har vitsordats.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Anställningshistorik m.m.

B.N. är behörig lärare i engelska och svenska. Sedan mitten av 1970-talet har han varit behörig att undervisa elever både i grundskolan och på gymnasiet. B.N. är även sedan år 1981 utbildad speciallärare, vilket innebär att han har särskild kompetens att undervisa elever med läs- och skrivsvårigheter. Han har arbetat som lärare i närmare 35 år.

Under åren 1993–2001 var B.N. anställd vid Sofielundsskolan i Malmö. I april 2001 återkom han till arbetet efter en sex månader lång sjukskrivning på grund av en reumatisk inflammatorisk sjukdom. På grund av sjukdomen sökte han då arbete närmare sin bostad i Helsingborg. Dåvarande rektorn för Dalhemsskolan i Helsingborg, Thomas Holmén, var mycket angelägen om att anställa B.N. som speciallärare. B.N. sade därför upp sig från sin tillsvidareanställning på Sofielundsskolan i Malmö. Den 15 augusti 2001 anställdes B.N. tills vidare som speciallärare på Dalhemsskolan.

I enlighet med lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg var B.N. skyldig att till staden lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen om belastningsregister. I det registerutdrag som B.N. lämnade fanns det inga uppgifter om brottmålsdomar. I enlighet med 17 § i lagen om belastningsregister hade en dom från år 1993 gallrats bort eftersom påföljden bestämts till böter.

Under hösten 2003 beslutade staden att dra in tjänsten som speciallärare på grund av arbetsbrist. B.N. sökte därför och erhöll sedermera en utannonserad tjänst som lärare i engelska och svenska på Dalhemsskolan. Staden har tidigare påstått att B.N. vid tiden för den nya placeringen redan hade fått problem med elever och kolleger på skolan samt att detta starkt bidrog till att han placerades på en annan lärarbefattning. Efter det att förbundet hänvisat till en artikel i Helsingborgs Dagblad från våren 2003 har staden bekräftat att speciallärartjänsten drogs in på grund av arbetsbrist i juni 2003. Den nya placeringen var således inte hänförlig till B.N. som person utan var ett resultat av de besparingar som gjorts i staden. Staden har även påstått att det inte var riktigt att B.N. själv sökte och på så sätt fick en annan lärarbefattning. Till stöd för att han själv sökt tjänsten hänvisade förbundet till ett e-postmeddelande som B.N. skickat till Thomas Holmén i vilket han skrivit att han eventuellt var intresserad av tjänsten i svenska och engelska om speciallärartjänsten upphörde och han inte heller erbjöds speciallärartjänst på annan skola. Härefter medgav staden att det stämde att B.N. i den uppkomna situationen visade intresse för bl. a. den lärartjänst han

placerades på. Staden påstod att B.N:s tjänst i svenska och engelska var särskilt anpassad så att han inte längre skulle undervisa så kallade svaga elever. Att tjänsten som speciallärare drogs in innebar emellertid att dessa elever inte längre fick någon specialundervisning utan att de i likhet med andra elever fick följa den ordinarie undervisningen. Från och med höstterminen 2003 undervisade B.N. flera av de elever som han tidigare varit speciallärare för i svenska och engelska.

Arbetsmiljön

Dalhemsskolan är en grundskola med förskola samt låg-, mellan- och högstadium. Sammanlagt har skolan 500–600 elever och 70–75 lärare. Skolan ligger i ett socialt utsatt område i norra delen av Helsingborg. Arbetslösheten bland elevernas föräldrar är förhållandevis hög och det är vanligt att eleverna har skilda föräldrar. Det har förekommit skadegörelse i form av klotter och krossade fönsterrutor på skolan. Många elever har problem med koncentrationen och uppvisar tydliga tecken på oro. Vissa elever är frånvarande från lektionerna i stor omfattning. Som speciallärare arbetade B.N. i hög utsträckning med dessa elever. Den särskilda situationen på Dalhemsskolan innebar att han fick ägna en stor del av sin tid åt att motverka den allmänt oroliga stämning som rådde under lektionerna.

Arbetsmiljön var eftersatt på Dalhemsskolan, vilket framgår inte minst av ett inspektionsmeddelande med anledning av en riktad tillsyn som Arbetsmiljöverket gjorde i februari 2006. I meddelandet anges bland annat följande. Såväl de yngre som de äldre eleverna efterfrågade fler ordningsregler. De äldre eleverna uppgav att de var trötta efter skoldagen och att bullernivåerna var höga. I samtal med skolpersonalen framkom bland annat att rutiner för systematiskt arbetsmiljöarbete saknades eller inte var kända, att rutinerna för att tillsätta vikarier upplevdes som oklara och att det var en faktor som påverkade arbetsbelastningen, att det fanns många gamla rehabiliteringsärenden, att introduktionen var otillräcklig eller bristfällig samt att uppdraget respektive rollen i arbetslaget var otydliga. Sammanfattningsvis konstaterades i meddelandet att det bland annat förelåg brister såvitt avsåg elevernas arbetsro och stödet till elever med särskilda behov.

Kritiken från kollegerna

Under våren 2002 lämnade sex av B.N:s kolleger ett dokument till Thomas Holmén, vilket innehöll klagomål riktade mot B.N. Bland annat kritiserades han för att under en temadag ha valt att koka kaffe, vilket av hans kolleger ansågs vara den enklaste uppgiften, samt för att vid en jultemadag ha varit oengagerad eftersom han inte hade hjälpt eleverna att göra julgodis. Andra exempel på kritik som lyftes fram var att han inte hade hjälpt elever att räkna utöver de fyra räknesätten. Han skall också enligt kollegerna ha bett eleverna att lösa samma korsord fyra gånger och vid flera tillfällen ha ”släppt iväg” elever innan lektionen var slut.

Samtal med Thomas Holmén

Under de fyra år som B.N. var anställd på skolan hade han endast två medarbetarsamtal med Thomas Holmén. Samtalen ägde rum den 19 mars 2002 och den 4 oktober 2002. Thomas Holmén besökte B.N. under lektionstid vid sammanlagt fem tillfällen. Staden har påstått att syftet med lektionsbesöken var dels att stödja, dels att övervaka B.N.. Enligt staden avslutades besöken med att Thomas Holmén lämnade synpunkter och förslag beträffande B.N:s undervisning. Någon dokumentation över samtalen eller lektionsbesöken har staden inte presenterat. Enligt B.N. lämnade Thomas Holmén inga synpunkter på hans undervisning och kom inte heller med några förslag.

Händelsen den 15 april 2002 avseende Hanna

Den 18 april 2002 kallades B.N. till ett möte med Thomas Holmén, läraren Eva Svensson, eleven Hanna och hennes mor. Mötet var föranlett av att B.N. hade sagt "come on, baby" till Hanna. Hans avsikt hade varit att uppmana henne att anstränga sig ytterligare för att klara sina studier bättre. Staden har gjort gällande att mötet var föranlett av att Hanna skulle ha påstått att B.N. hade rört vid henne på ett obehagligt sätt den 15 april 2002. B.N. har inte polisanmälts med anledning av denna händelse och han har inte heller fått någon skriftlig varning.

Händelsen den 28 november 2002 avseende Peter och Robin

Den 28 november 2002 hade B.N. undervisning för en mindre grupp elever i engelska på grundläggande nivå inom ramen för elevens val. På Dalhemsskolan kallades detta för skolutveckling. Staden har påstått att B.N. vid detta tillfälle använde våld mot eleverna Peter och Robin genom att knuffa ut dem från klassrummet så att de föll omkull. Detta bestrids av B.N..

Robin var en av de elever på Dalhemsskolan som hade allvarliga problem med koncentrationen. Han hade svårt i kontakten med andra människor, vilket framgår av en anmälan till elevvårdskonferens av den 15 maj 2001. En sådan anmälan är en ovanlig företeelse och görs endast i undantagsfall beträffande elever som har allvarliga problem med att följa undervisningen eller problem i kontakten med kamrater eller vuxna och endast om mindre ingripande åtgärder har misslyckats.

Med anledning av den påstådda händelsen avsåg staden till en början att tilldela B.N. en skriftlig varning. Staden informerade förbundet, som påkallade överläggning. Vid överläggningen, som ägde rum den 30 januari 2003, närvarade rektorn Thomas Holmén, personalsekreteraren Helena Nagy och kommunombudet Brita Sandelin. Även B.N. var med, vilket emellertid inte framgår av protokollet.

Händelsen den 29 november 2004 avseende Nicolas

Staden har påstått att B.N. den 29 november 2004 rev eleven Nicolas på halsen så att blodvite uppstod. Samtidigt har staden påstått att Nicolas skulle ha sagt att B.N. tryckte sin tumnagel mot hans hals. Staden har således lämnat två olika versioner av vad som hände vid detta tillfälle. Enligt B.N. utspelades en händelse i klassrummet den 29 november 2004, men det har inte gått till på det sätt som staden påstått.

Händelsen den 8 december 2004 avseende Andreas S

Staden har påstått att B.N. den 8 december 2004 förstörde en mp3-spelare som tillhörde eleven Andreas S. Det är riktigt att B.N. omhändertog en mp3-spelare som tillhörde Andreas S, men han hade inte sönder den.

Händelsen den 19 januari 2005 avseende Andreas A

Den 19 januari 2005 hade B.N. språkval i engelska för elever i årskurs 8. Efter ungefär halva lektionen hörde B.N. ett oväsen från korridoren. Det visade sig senare att det var en elev vid namn Andreas A som hade klämt sitt finger i dörren till det klassrum i vilket B.N. bedrev undervisning. Det hade gått till så att en annan elev från utsidan hade tryckt igen dörren och att Andreas A då fått sitt finger i kläm. Eftersom B.N. var fullt upptagen med sin undervisning förstod han först efter en stund vad som hade hänt. Staden har påstått att B.N. underlät att hjälpa Andreas A samt att han hindrade elever att hjälpa Andreas A. Detta bestrids av B.N..

Rebecca och Lise-lotte

Enligt staden skall en av B.N:s elever, Rebecca, ha påstått att B.N. har "hackat på" henne verbalt och sagt att hon inte kunde saker. Rebecca skall också ha sagt att B.N. hade tittat på flera flickor på ett konstigt sätt. Enligt staden har en annan av B.N:s elever, Lise-lotte, påstått att B.N. skulle ha "hållit på hela tiden" samt kallat henne "IG-barn". Staden har vidare påstått att B.N. pratat konstigt med Lise-lotte och tittat underligt på henne. Enligt staden har han också pressat sin mage mot henne i korridoren. Staden har inte närmare preciserat var eller när B.N. skulle ha gjort sig skyldig till det som Rebecca och Lise-lotte skall ha beskyllt honom för. Förbundet tillbakavisar stadens påståenden härvidlag.

Avstängning, varsel om avskedande m.m.

Den 4 februari 2005 meddelade staden B.N. beslut om avstängning från och med den 7 februari till och med den 8 mars 2005. Staden angav som grund för avstängningen att man skulle utreda några elevincidenter och B.N:s förhållningssätt till sina kolleger. B.N. fick tydliga förhållningsorder om att han under avstängningen inte fick vistas i Dalhemsskolans lokaler. Han fick inte heller ha kontakt med personal, elever eller föräldrar under avstängningsperioden. Personalchefen Gunnar Hernborg meddelade att brott mot denna avstängning ytterst kunde leda till uppsägning eller avskedande

enligt reglerna i anställningsskyddslagen. B.N. förblev avstängd fram till den 27 april 2005 då han meddelades beslutet om avskedande.

Den 18 mars 2005 underrättades B.N. om att staden övervägde att avskeda honom. Som skäl för avskedandet angav staden att B.N. grovt åsidosatt sina åligganden gentemot arbetsgivaren genom att han åsamkat elever kroppsskada samt otillbörligen berört och trakasserat elever. Vidare påstod staden att han hade kränkt barn med ord, blickar och sin kropp samt genom fysisk beröring. Dessutom påstod staden att B.N. hade använt sig av uttalande hot, uppvisat ett aggressivt beteende mot eleverna samt brustit i ansvar gentemot elever som kommit till skada.

Med anledning av varslet om avskedande påkallade förbundet en överläggning som ägde rum den 12 respektive den 27 april 2005. Vid överläggningen den 12 april 2005 efterfrågade förbundet de omständigheter som staden åberopade som grund för det tilltänkta avskedandet. Den skriftliga dokumentation som staden presenterade var en utredning som hade genomförts av barnpsykologen Irmelin Englesson på uppdrag av staden.

Eftersom staden hade valt att i sin utredning inte ange namn på elever, platser eller tidpunkter eller på något annat sätt konkretiserat de händelser som lagts till grund för varslet om avskedande saknade B.N. möjlighet att kommentera elevernas uttalanden eller i övrigt bemöta stadens påståenden. Lika svårt var det för förbundet att kontrollera och bemöta påståendena.

Förbundet begärde att få del av ytterligare skriftlig dokumentation av de händelser som nämnts i utredningen och av de samtal Thomas Holmén haft med B.N. under åren 2002 och 2003. Staden motsatte sig förbundets begäran i den del den innebar att staden skulle lämna ut enskilda elevers namn, men förbundet utlovades i övrigt ytterligare dokumentation. När överläggningen återupptogs den 27 april 2005 erbjöd sig staden att lämna ut ny dokumentation. Staden villkorade informationen på så sätt att förbundet fick ta del av dokumentationen under förutsättning att B.N. inte fick det. Det blev omöjligt för förbundet att hantera situationen eftersom man då inte kunde stämma av uppgifterna med B.N..

Först efter det att förbundet hade ansökt om stämning vid Arbetsdomstolen åberopade staden dokumentation från uppföljningssamtal som skolsköterskan Irja Orre hållit med elever. Enligt staden har Irja Orre samtalat med elever som ingick i Irmelin Englessons utredning. Den åberopade dokumentationen innehåller endast samtal med åtta elever. Det är oklart om det förts några uppföljningssamtal eller om det finns någon dokumentation över samtal med de övriga sex elever som skall ha ingått i Irmelin Englessons utredning. Det är också oklart vad dessa sex elever har påstått. Endast tre redogörelser är undertecknade av Irja Orre. Två samtal utgör utdrag ur intervjuerna med Irmelin Englesson och ett samtal avser Maria Malmqvist som inte är elev på Dalhemsskolan.

Den 27 april 2005 beslöt staden avskeda B.N.. Förbundet meddelade att det avsåg att yrka ogiltigförklaring av avskedandet och påkallade lokal

tvisteförhandling. Staden vidhöll sin uppfattning att B.N. inte fick ta del av den skriftliga information som staden påstods ha. Någon ytterligare dokumentation presenterades därför inte. Den lokala tvisteförhandlingen avslutades utan att parterna kunde nå enighet.

Förbundet påkallade central tvisteförhandling och framställde samma yrkanden som vid den lokala tvisteförhandlingen. På frågan vilka omständigheter som staden åberopade till grund för avskedandet svarade stadens företrädare att B.N. nog själv visste vad han hade gjort och inte gjort. Den centrala tvisteförhandlingen avslutades i oenighet och den 27 december 2005 inkom förbundet till Arbetsdomstolen med en ansökan om stämning.

Det bör uppmärksammas att staden inte har åberopat någon händelse till grund för avskedandet mellan den 28 november 2002 och den 29 november 2004. Enligt förbundet ligger händelserna år 2002 alltför långt tillbaka i tiden för att tillmätas betydelse i målet. Förbundet bestrider att den av staden påstådda misskötsamheten skulle vara av perdurerande karaktär. Förbundet gör emellertid inte längre gällande att tvåmånadersregeln i 18 § anställningskyddslagen är tillämplig.

De händelser som staden lagt till grund för sitt beslut om avskedande har inte polisanmälts av staden. B.N. har inte heller tilldelats någon skriftlig kollektivavtalsenlig varning beträffande någon av händelserna. Han har inte fått möjlighet att kunna ändra sitt beteende för det fall det funnits anledning till det.

Grunderna för talan

Förbundet gör gällande att B.N. har avskedats i strid mot bestämmelsen i 18 § anställningsskyddslagen. Åtgärden har företagits under åberopande av omständigheter som inte ens skulle ha varit tillräckliga för en giltig uppsägning. I vart fall borde staden ha omplacerat B.N.. Avskedandet skall därför förklaras ogiltigt och staden förpliktas att utge allmänt skadestånd.

Staden

Anställningshistorik m.m.

I början av 1990-talet var B.N. anställd som lärare i Kristianstad. Under den perioden dömdes han av Hovrätten över Skåne och Blekinge för sexuellt ofredande av en elev. Högsta domstolen meddelade inte prövningstillstånd. Enligt domen frågade B.N. i februari eller mars 1990 inför hela klassen en kvinnlig elev om hon var kåt. Påföljden bestämdes till dagsböter. Enligt 17 § lagen om belastningsregister gallras bötesstraff bort efter fem år. Domen visar att B.N. i sin tidigare lärargärning har gjort sig skyldig till samma typ av misskötsamhet och klandervärda beteende som bl.a. ligger till grund för avskedandet.

Efter tiden i Kristianstad arbetade B.N. på Sofielundsskolan i Malmö. Även där uppträdde han olämpligt mot elever. Den 14 maj 2001 hade rektorn

Tommy Sjölin, biträdande rektorn Helena Plantin och personalsekreteraren Ulf Albertsson samtal med elever på skolan. Av minnesanteckningar från mötet framgår bl.a. följande. En kvinnlig elev, Merite, uppgav att B.N. i klassrummet frågat henne om hon gillade snusk, att han vid ett tillfälle tittat länge på hennes bröst och att han tittat på henne med "kikare", det vill säga kupat handen framför ena ögat och "spanat in" henne ingående samt att hon känt obehag inför detta. En annan kvinnlig elev, Semran, uppgav att hon tyckte att hon ofta fick gå fram till tavlan och skriva och att B.N. tittade på henne från topp till tå samt att även hon kände obehag. Eleven Hassan uppgav att B.N. sagt till honom att Merite gillade snusk. Eleverna Petrit och Besart berättade att B.N. uttalat sig om Semrans ben. Eleven Florim berättade att han under en lektion ville gå på toaletten, men inte gjorde det eftersom B.N. uppmanat honom att komma fram så att han skulle få kontrollera om han var "kissig". Det hölls vidare ett möte den 18 maj 2001 med B.N., skyddsombudet Hans-Erik Palm och skolledningen. Av minnesanteckningar från det mötet framgår bl.a. att B.N. förnekat att han kommenterat elevernas utseende samt att han förklarat att eleverna missförstått honom och hans sätt att vara. Innehållet i minnesanteckningarna visar att B.N. i sin tidigare lärargärning gjort sig skyldig till samma typ av misskötsamhet och klandervärda beteende som nu lagts honom till last.

Den 15 augusti 2001 anställdes B.N. av staden. Han tillträdde befattningen på Dalhemsskolan den 1 november samma år. Det är riktigt att han först tjänstgjorde som speciallärare, men att han under hösten 2003 placerades på en annan lärarbefattning på samma skola. Vid den tidpunkten hade B.N. redan fått problem med både elever och lärare på skolan.

Kritiken från kollegerna

När B.N. kom till Dalhemsskolan var han efterlängtdad eftersom det förelåg behov av speciallärare. Emellertid föll det hela inte alls väl ut. Listan över klagomål som sammanställdes av B.N:s lärarkolleger framtogs på begäran av personalsekreteraren Helena Nagy. Den dåvarande biträdande rektorn, Åsa Karlsson, hade vänt sig till förvaltningens personalfunktion och beklagat sig över B.N. och hans förhållningssätt, framför allt mot kolleger, men även mot elever. Helena Nagy, som ville ha en bättre grund att stå på inför det fortsatta agerandet, bad lärarkollegerna att skriva ned de synpunkter av negativ karaktär som de hade. Underlaget togs fram inför ett möte den 31 maj 2002. Enligt listan framförde kollegerna negativa synpunkter såväl avseende B.N:s förhållningssätt till lärarkolleger som till elever samt avseende hans sätt att bedriva undervisningen. Kollegerna ansåg bland annat att B.N. inte fungerade i arbetslaget samt att han betedde sig nedlåtande främst mot kvinnor och dem med lägre utbildning. Vidare oroade de sig för att skolans anseende skulle kunna skadas. Beträffande eleverna och undervisningen framhölls bl.a. att B.N. uppgett sig undervisa utan mål, att han sov i katedern och att han ofta lät eleverna gå tidigt från lektionerna.

Möte den 18 april 2002 avseende Hanna

Dåvarande rektorn Thomas Holmén hade den 18 april 2002 ett möte med B.N. tillsammans med eleven Hannas mor och hennes mentor Eva Svensson. Mötet var föranlett av att Hanna hade berättat att B.N. rört vid henne på ett obehagligt sätt. Thomas Holmén hade efter mötet ett samtal med B.N. vid vilket han tillhölls att inte gå för nära eller beröra elever.

Samtal med Thomas Holmén 2002/03

Under läsåret 2002/03 upprepade Thomas Holmén i samband med medarbetarsamtal med B.N. sina förhållningsorder om att inte gå för nära eller beröra elever. Förbundet har vitsordat att i vart fall två samtal ägt rum. Även under den här perioden kom det till lärares och rektorers kännedom att elever uttryckte obehag, rädsla och oro inför att ha undervisning med B.N..

Händelserna den 28 november 2002 avseende Peter och Robin

Den 28 november 2002 knuffade B.N. omkull eleven Robin när denne försökte öppna dörren till klassrummet för eleven Emelie, som knackat på. Vidare tog B.N. tag i eleven Peter och knuffade eller kastade ut honom ur klassrummet så att denne föll omkull.

Händelserna föranledde ett samtal mellan Thomas Holmén och B.N. vid vilket Thomas Holmén förklarade att det är felaktigt och förkastligt att använda våld mot elever. Arbetsgivaren tog även initiativ till att tilldela B.N. en skriftlig varning för det inträffade i enlighet med det mellan parterna gällande kollektivavtalet. Förbundet motsatte sig emellertid den skriftliga varningen. Staden gick då förbundet till mötes och nöjde sig med en muntlig varning. Dessutom skulle samtal föras om B.N:s bemötande gentemot eleverna. Av protokollet från överläggningen angående varningen framgår att arbetstagarparten inte hade något att invända mot den muntliga varningen eller samtalen. Mellan arbetsgivarsidan och förbundet rådde således konsensus i fråga om hur förgripelserna som B.N. gjort sig skyldig till skulle hanteras. Detta får tolkas som att man från förbundets sida accepterade arbetsgivarens beskrivning av vad som hänt. Helena Nagy meddelade B.N. den muntliga varningen.

Samtal med Thomas Holmén läsåret 2003/04

Under läsåret 2003/04 fortsatte samtalen både på Thomas Holmén's och B.N:s initiativ i enlighet med vad som överenskommits i samband med överläggningen. De diskuterade vad som inte fungerade och vad som kunde förbättras i B.N:s undervisning. Två av dessa samtal kan framhållas. Den 24 oktober 2003 hölls det ena samtalet med anledning av en konflikt mellan B.N. och en elev som lett till en knuff och eventuellt också slag mot eleven. Den 24 november 2003 hölls det andra samtalet som var föranlett av att en förälder till en elev hade hört av sig efter det att B.N. hade haft ett raseriutbrott mot sin klass.

Thomas Holmén genomförde under åren 2002 till 2004 fortlöpande lektionsbesök i både övervakande och stödande syfte. Besöken ägde rum bland

annat den 25 maj och den 1 oktober 2002, den 3 mars, den 28 augusti och den 16 september 2003 samt den 11 mars 2004. Förbundet har vitsordat i vart fall fem besök.

Händelserna under perioden november 2004 – januari 2006 avseende Nicolas, Andreas S och Andreas A

Den 29 november 2004 rev B.N. eleven Nicolas på halsen så att blodvite uppstod.

Den 8 december 2004 blev B.N. irriterad över att eleven Andreas S hade en mp3-spelare och rev av honom den så att den gick sönder.

Den 15 december 2004 informerades skolledningen om att B.N. behandlade eleverna illa och att han upplevdes som närgången. Skolledningen diskuterade informationen och tog därefter, det vill säga i januari 2005, kontakt med förvaltningens personalavdelning, som i sin tur kontaktade kommunens centrala personalfunktion för vidare diskussioner om handläggningen av ärendet.

Den 19 januari 2005 blev eleven Andreas A illa klämd i en dörr under en av B.N:s lektioner. Då en annan elev försökte hjälpa Andreas A, som satt fast i dörren, hindrade B.N. den eleven från att bistå honom. B.N. brydde sig inte heller om att se efter hur det stod till med det klämda fingret. En skolstäderska förbarmade sig över Andreas A och tog med honom till sjukhus för vård. Fingret visade sig vara så illa skadat att det fick sys.

Irmelin Englessons utredning

Skolledningen och personalkontoret beslutade att genomföra en utredning för att få ett ordentligt beslutsunderlag. Man ville undersöka elevernas upplevelser av B.N. och man trodde sig veta att det rörde sig om svaga elever som hade blivit utsatta för honom på ett sätt som de upplevt som mycket kränkande. En oberoende psykolog, Irmelin Englesson, som inte var anställd hos staden, anlätades. Irmelin Englesson träffade de berörda eleverna och dokumenterade samtalen. Resultatet av hennes intervjuer sammanställdes sedermera i en handling benämnd Dokumentation personalärende – Bildningsnämnden daterad den 22 mars 2005.

Före den oberoende undersökningen hölls den 4 februari 2005 en samverkansförhandling enligt 11 § medbestämmandelagen, som staden kallade till den 2 februari 2005. Vid denna förhandling diskuterades dels avstängningen, dels att den ovan berörda oberoende undersökningen skulle inledas. Förbundet hade inget att erinra mot tillvägagångssättet. Arbetsgivaren erbjöd även B.N. samtalsstöd från företagshälsovården eftersom han befann sig i en brydsam situation, men han avvisade erbjudandet.

Irmelin Englessons utredning presenterades för staden den 14 mars 2005. Av denna framgick bland annat att nästan samtliga intervjuade elever var rädda för B.N. samt att de till exempel uppgett att B.N. inte hade någon kontakt

med dem utom då han tappade humöret samt att han kränkte elever verbalt och genom handlingar såsom att ”tafsa” eller ”titta otäckt och intensivt” på dem. Händelserna avseende Nicolas, Andreas S och Andreas A omfattades av utredningen.

Staden bedömde de uppgifter som Irmelin Englesson dokumenterat som mycket trovärdiga och såg mycket allvarligt på det hela. I och med utredningen ansåg sig staden ha fått tillräcklig kännedom om förhållandena och man bestämde sig för att gå vidare med ett avskedande. Den 18 mars 2005 varslade och underrättade staden om avskedande. Förbundet delgavs en skriftlig dokumentation av undersökningen. Den 12 och 27 april 2005 hölls överläggningar.

Irja Orres intervjuundersökning

Staden bestämde sig – möjligen med anledning av förbundets kritik – för att gå vidare och ytterligare förfina sitt beslutsunderlag. Dalhemsskolans skol-sköterska Irja Orre engagerades för att följa upp psykologundersökningen. Man trodde sig veta att hon åtnjöt ett mycket stort förtroende bland eleverna och att detta skulle kunna leda till ytterligare upplysningar. Irja Orre talade enskilt med åtta av de elever som var med i Irmelin Englessons undersökning, bland andra Hanna, Rebecca, Andreas S, Nicolas, Lise-lotte och Andreas A. Dessa samtal dokumenterades. Berättelserna visar tydligt hur illa B.N. betett sig mot eleverna.

Först genom Irja Orres samtal med Hanna fick staden full kännedom om det sexuella ofredandet i form av fysisk kontakt som B.N. hade utsatt Hanna för den 15 april 2002. Hanna berättade nu detaljerat och visade hur B.N. hade smekt henne på låret och fört in handen under hennes tröja.

Inför överläggningen den 12 april 2005 begärde förbundet att få del av elevernas skriftliga vittnesmål, vilket staden inte hade något emot. Denna begäran återtog dock förbundet när staden villkorade ett utlämnande med att vittnesmålen, för att skydda eleverna, inte skulle få lämnas vidare till B.N..

Avskedandet

Den 27 april avskedades B.N.. Förbundet underrättade staden om sin avsikt att yrka ogiltigförklaring av avskedandet. Därefter hölls lokala och centrala förhandlingar utan att överenskommelse träffades.

Grunderna för bestridandet

Det görs gällande att B.N. genom sitt våldsamma agerande i flera situationer åsamkat elever skada samt att han fysiskt, psykiskt och sexuellt kränkt elever genom sitt agerande. B.N. har därigenom grovt åsidosatt sina åligganden gentemot arbetsgivaren. Detta har skett på ett sådant sätt som inte skall behöva tålas i något rättsförhållande. Laglig grund för avskedande föreligger enligt 18 § anställningsskyddslagen. Om inte laga skäl för avskedande skulle anses föreligga har staden i vart fall haft saklig grund för uppsägning av personliga skäl enligt 7 § anställningsskyddslagen. Det har inte varit skäligt att kräva att staden skulle ha berett B.N. annat arbete hos sig.

Domskäl

Bakgrunden i korthet

B.N. avskedades den 27 april 2005 från sin anställning som lärare hos Helsingborgs stad. Som grund för avskedandet har anförts att B.N. hade grovt åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren dels genom att åsamka elever skada, dels genom att fysiskt, psykiskt och sexuellt kränka elever.

Den huvudsakliga tvistefrågan i målet är om avskedandet av B.N. har varit lagligen grundat. B.N. har förnekat samtliga anklagelser som staden har riktat mot honom. Förbundet anser att avskedandet vidtogs utan att det ens har förelegat saklig grund för uppsägning av honom och att avskedandet därför skall ogiltigförklaras.

Utredningen i målet

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran hållits förhör under sanningsförsäkran med B.N. samt vittnesförhör med förbundets regionala ombudsman Ingrid Lindholm, förbundets kommunombud Brita Sandelin och med ordföranden i förbundets kommunförening, tillika biträdande kommunombudet, Margareta Gustavi. På stadens begäran har det hållits vittnesförhör med rektorn Tommy Sjölin, läraren Eva Svensson, tidigare biträdande rektorn Åsa Karlsson, tidigare rektorn Thomas Holmén, tidigare biträdande rektorn Carina Leffler, personalsekreterarna Helena Nagy och Karolina Larsson, personalchefen Gunnar Hernborg, psykologen Irmelin Englesson samt skolsköterskan Irja Orre. Skriftlig bevisning har åberopats.

Något om bevisningen

Staden har inte åberopat förhör med någon av de berörda eleverna. Staden har anfört att det har förelegat hinder mot att höra dessa elever vid Arbetsdomstolen eftersom det är fråga om bräckliga och svaga yngre personer, som är rädda för B.N., och att man efter noggrant övervägande har beslutat att inte utsätta dem för en sådan påfrestning som ett hörande skulle innebära. I stället har staden valt att i dessa delar åberopa skriftlig bevisning i form av Irmelin Englessons och Irja Orres utredningar. Det har, som tidigare redovisats, på stadens begäran därutöver hållits vittnesförhör med Irmelin Englesson och Irja Orre, vilka redogjort för sina undersökningar. De har i viss omfattning även redogjort för vad de erfarit i samband med sina samtal med eleverna.

Frågan är vilket värde som de av staden åberopade utredningarna under dessa förhållanden skall tillmätas.

Av utredningen i målet har framkommit att syftet med Irmelin Englessons uppdrag var att, mot bakgrund av att B.N. varit inblandad i ett antal allvarliga incidenter med elever, ge skolledningen ett utökad beslutsunderlag bestående av en professionell redovisning av elevernas upplevelser av vad som faktiskt hade hänt. I uppdraget ingick inte att även tala med B.N..

En sammanfattning av vad som framkom genom Irmelin Englessons undersökning har därefter gjorts och redovisas i den i målet åberopade handlingen ”Dokumentation personalärende – Bildningsnämnden”, som är daterad den 22 mars 2005. Den innehåller en sammanställning av samt utdrag ur de intervjuer med elever på Dalhemsskolan som Irmelin Englesson genomförde.

Irmelin Englesson har sammanfattningsvis uppgett följande om sin utredning. Hon är legitimerad psykolog och arbetade ursprungligen som barnpsykolog. Hon är vidare legitimerad psykoterapeut och specialist i klinisk psykologi. Numera är hon pensionerad, men erhåller fortfarande uppdrag. När hon fick det aktuella uppdraget av staden ville hon inte ha någon bakgrundsinformation eftersom hon ville behålla sin objektivitet. Hon kände varken till förhållandena i Helsingborg eller på Dalhemsskolan. Carina Leffler och Karolina Larsson informerade endast allmänt om skolan. Hon funderade mycket över vilken metodik hon skulle använda sig av och kom fram till att hon skulle hålla cirka 45 minuter långa ”fria samtal” med var och en av eleverna och att samtalen skulle tas upp på band. Under fyra dagar talade hon med fjorton elever, som hon inte själv valt ut. Det visade sig att ingen elev var villig att låta samtalen spelas in på band. Därefter sammanställde hon materialet. Hon uppfattade att hennes uppdrag i vart fall inledningsvis var att utreda elevernas skolsituation, inte huruvida vissa händelser ägt rum, men det kom ändå att bli så. Samtliga elever visade stark rädsla och oro inför att komma till henne eftersom de var rädda för att det skulle komma till B.N:s kännedom att de hade varit där. Vissa ungdomar kröp längs väggen i lokalen så att det inte utifrån skulle gå att se att de var där. Den gemensamma nämnaren för samtalen var att en allmän ängslan framkom.

Efter det att Irmelin Englesson slutfört sin utredning har Irja Orre, som är skolsköterska på Dalhemsskolan, samtalat med flera av de elever som ingick i Irmelin Englessons undersökning, det vill säga Hanna, Rebecca, Andreas S, Nicolas, Lise-lotte, Andreas A och två elever som berättat om tillfället då Andreas A klämde sitt finger i klassrumsdörren samt skolstäderskan. Hon har skrivit ned vad dessa personer berättat för henne, eller, som i ett par fall, utdrag ur vad eleverna berättat enligt Irmelin Englessons utredning. Berättelserna har därefter undertecknats av de intervjuade. I Nicolas fall innehåller berättelsen även utdrag ur dennes journal hos skolsköterskan.

Arbetsdomstolen bedömer värdet av Irmelin Englessons och Irja Orres undersökningar på följande sätt.

Det är förståeligt att staden har velat undvika att återropa förhör med de berörda eleverna. Enligt vad som upplysts handlar det genomgående om unga och känsliga personer. Det synes inte finnas någon anledning att ifrågasätta den uppgiften, vilken dessutom vinner stöd av vad som i övrigt framkommit i målet. Tvisten rör en tidigare lärare. Eleverna skulle höras om händelser och förhållanden som de uppenbarligen upplevt som mycket obehagliga. Framför allt Irmelin Englesson och Irja Orre har tydligt redogjort för de intervjuade elevernas rädsla och obehag. Arbetsdomstolen finner att nu anförda förhållanden måste beaktas vid bevisprövningen och att staden därmed inte skall lastas för att det bästa beviset, nämligen förhör inför domstolen med var och en av eleverna, inte återropas i detta fall. Detta innebär naturligtvis inte att domstolen inte skall göra en noggrann prövning i varje del av den i målet föreliggande bevisningen.

Det finns inte någon anledning att betvivla att både Irja Orre och Irmelin Englesson har utfört sina utredningar professionellt, noggrant och omsorgsfullt. För dem båda gäller att det måste antas att det som nedtecknats av dem på ett korrekt sätt återger vad de elever med vilka de samtalat har uppgett. Detta gäller inte minst Irja Orres nedteckningar som undertecknats av respektive person. – Såväl Irja Orre som Irmelin Englesson har uppgett att de bedömt elevernas berättelser som mycket trovärdiga.

Mot bakgrund av vad som nu anförts anser Arbetsdomstolen att utredningarna i detta fall måste tillmätas ett visst, inte obetydligt, bevisvärde. Bedömningen av respektive utsaga måste emellertid göras i sitt sammanhang, det vill säga tillsammans med den övriga bevisning som återropats.

I det följande görs en genomgång av de enskilda händelser som staden lagt B.N. till last och den bedömning Arbetsdomstolen gör i respektive del redovisas. Först redovisas emellertid, som en bakgrund, vad som framkommit av utredningen vad gäller B.N:s förhållningssätt rent allmänt som lärare.

Allmänt om kritiken mot B.N.

Enligt staden har B.N. innan han anställdes hos staden gjort sig skyldig till samma typ av misskötsamhet och klandervärda beteende som bl.a. ligger till grund för avskedandet – förhållanden som staden saknade kännedom om då B.N. anställdes. Staden har härvid hänfört sig till dels det faktum att B.N. år 1993, mot sitt nekande, dömdes för att under en lektion ha sexuellt ofredat en kvinnlig högstadielev som han var lärare för, dels vad som framkommit om hans uppträdande mot elever på Sofielundsskolan i Malmö år 2001.

Beträffande sistnämnda förhållanden har staden åberopat minnesanteckningar från möten och förhör med dåvarande rektorn på skolan, av vilka framgår att två av de kvinnliga eleverna anmält att de upplevde stort obehag på grund av B.N:s beteende mot dem, bland annat genom sitt sätt att granska och kommentera deras kroppar. B.N. förnekade i samband med de nyssnämnda mötena att han tittat på något särskilt sätt på dessa flickor eller fällt kommentarer av påstått slag och hävdade att hans sätt att vara har missförstått av eleverna. Han har hörd i denna del vid huvudförhandlingen gett uttryck för samma inställning och tillagt att han är en glad och öppen person som skojar med eleverna. Enligt Arbetsdomstolens mening är utredningen i denna del sådan att det får anses visat att B.N. även före anställningen hos staden betett sig olämpligt mot unga kvinnliga elever genom beteenden som inneburit att de utsatts för sexuella kränkningar.

Enligt staden har B.N. blivit föremål för klagomål för sitt sätt att förhålla sig till både lärare och elever redan efter en kort tid på Dalhemsskolan. Följande har sammanfattningsvis framkommit genom förhören med Eva Svensson, Åsa Karlsson och Carina Leffler. Det var mycket konflikter runt B.N. på grund av hans bemötande av lärare och elever. Han kunde vara trevlig, men hade ett snabbt växlande temperament. Han hade lätt för att höja rösten och kom då ofta mycket nära den han talade med. Han var kränkande i sitt sätt att tala om vissa kolleger, särskilt dem som var nya eller obehöriga kvinnliga lärare. Han visade ingen förståelse för andra människor och hade ingen god kontakt med eleverna. Han gav sig ofta på dem som var i underläge. Eleverna klagade på att de inte fick komma in i klassrummet eller att de blivit avvisade från klassrummet på hans lektioner. De kom också till skolpersonalen och var upprörda och ledsna för att B.N. sagt elaka saker till dem.

Av sammanställningen av Irmelin Englessons intervjuer med de 14 eleverna framgår att samtliga utom en uttrycker sin rädsla för B.N.. Det lämnas exempel på – utan angivande av elevens namn – uttalanden från elever i vilka de beskriver att B.N. tittar ”otäckt och intensivt”, ”konstigt” och ”äckligt”, samt berättar om att han ”tafsat” flickor ”på bröstet”, ”tafsat” en pojke ”i rumpan” och att han ”slåss med magen”.

B.N. har uppgett att han uppfattat kritiken mot honom för sitt sätt mot kolleger som rent förtal och hävdar att det inte ligger något i den. Enligt hans uppfattning beror den på att skolledningen låtit oerfarna lärare få för mycket spelrum, och han tror att Eva Svensson ligger bakom ganska mycket. Han har också uppfattat sig som trakasserad av rektorn Thomas Holmén i flera års

tid. Beträffande elevernas berättelser har han uttalat att man nog, med hänsyftning på rektor och vissa lärare, ”om man sätter sig ned med en svag elev kan få den till vad man vill”.

Enligt Arbetsdomstolens mening finns en hög grad av samstämmighet i den kritik mot B.N. som nu redovisats. Det förefaller inte sannolikt att den helt grundas på missförstånd, illvilja eller konspiration. Det sätt på vilket B.N. genomgående avfärdat kritiken mot honom påverkar enligt domstolens mening hans trovärdighet på ett negativt sätt.

Arbetsdomstolen övergår därmed till bedömningen av de enskilda händelser som staden lagt till grund för avskedandet.

Händelsen den 15 april 2002 avseende Hanna

Staden har gjort gällande att B.N. utsatt eleven Hanna för sexuell kränkning genom fysisk beröring som hon upplevt som mycket obehaglig.

Förbundet har anfört att B.N. inte polisanmälts med anledning av denna händelse och att han inte heller tilldelats någon skriftlig varning.

I denna del har staden, utöver vad som antecknats i Irja Orres undersökning, åberopat förhör med Eva Svensson, Åsa Karlsson, Thomas Holmén och Irja Orre. B.N. har hörts på förbundets begäran. Förbundet har vidare åberopat skriftlig bevisning till styrkande av att Hanna undervisats av B.N. även efter vad som påstås ha hänt i april 2002.

Enligt Irja Orres anteckningar har Hanna uppgett följande. B.N. har rört vid henne vid minst ett tillfälle den 15 april 2002. Samma dag tog hon vid utvecklingssamtal med sin mentor upp att B.N. varit ”för nära”, vilket resulterade i ett möte den 18 april 2002. Vad hon inte berättade vid dessa tillfällen var att B.N. hade smekt henne på låret och fört in handen under hennes tröja samt att hon då slagit bort hans hand och att hon blivit mycket obehagligt berörd av det inträffade.

Irja Orre har berättat följande. Vid det första tillfället då Hanna sökte upp henne berättade hon endast att B.N. hade varit ”för nära” henne. I april 2005 bad hon Hanna att förtydliga vad hon menade med ”för nära”. Då visade Hanna att han hade tagit henne på låret och fört in handen under tröjan och hon berättade att hon hade fått bort hans händer.

Eva Svensson har berättat följande. Den 15 april 2002 hade hon, som är lärare och var mentor för Hanna, ett utvecklingssamtal med Hanna. Då berättade Hanna att B.N. hade betett sig på ett kränkande sätt mot henne. Bland annat hade han tittat obehagligt på henne, framhållit sig själv, kallat henne sin älskling och rört henne på insidan av låren på ett otillbörligt sätt. Hanna var en mycket tystlåten flicka som nästan aldrig sade något, men vid det här tillfället pratade hon. Hon trodde på Hanna och tog med henne till rektor. Vid mötet den 18 april 2002 berättade Hanna om sina upplevelser. B.N. förnekade allt och påstod att han aldrig skulle kunna göra något sådant

samt att han hade blivit missuppfattad. Hon gick därefter inte vidare med detta ärende.

Åsa Karlsson har berättat: Hon var biträdande rektor och befann sig på expeditionen när Eva Svensson, Hanna och Hannas mor kom dit efter ett utvecklingssamtal. Hanna hade berättat för Eva Svensson att B.N. närmat sig henne på ett otillbörligt sätt. Han hade tryckt sig mot henne, plutat med munnen och velat att Hanna skulle pussa honom. Han hade dessutom frågat Hanna om hon tyckte att han var söt. Hon kan inte minnas att B.N. skulle ha sagt ”come on, baby”. Hannas mor var mycket upprörd eftersom Hanna varit utsatt för en liknande händelse när hon gick på fritids. Vid mötet den 18 april 2002, till vilket B.N. kallats, försökte Hanna återberätta vad som hänt. B.N. förnekade allt. Hanna fick därefter byta klass och det bestämdes att rektor skulle samtala med och göra lektionsbesök hos B.N..

Thomas Holmén har uppgett följande. Han träffade Hannas mor och mentorn Eva Svensson. Det framgick att Hanna var rädd eftersom hon hade blivit utsatt för beröring av B.N.. Detta preciserades emellertid inte närmare. Vid den tidpunkten trodde han inte att det var fråga om något sexuellt.

B.N. har uppgett följande. År 2002 var Hanna tretton eller fjorton år. Hon var en mycket svag elev med läs- och skrivsvårigheter. Som person var hon trevlig. Anledningen till mötet den 18 april 2002 var att Hanna hade reagerat på att han hade sagt ”come on, baby” till henne under en lektion. Han menade med det att hon skulle kämpa på. På kvällen efter lektionen hade Hanna haft mentorsträff med Eva Svensson och berättat att hon reagerat på det han sagt. Han har aldrig uppträtt otillbörligt mot Hanna eller rört henne.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Av utredningen i målet har framgått att Hanna år 2002 berättat för såväl lärare som biträdande rektor och rektor samt för skolsköterskan Irja Orre att B.N. på visst sätt varit ”för nära”, men att hon först vid samtal med Irja Orre år 2005 preciserat vad hon menat därmed. Det har genom de hörda berättelser framkommit att Hanna på ett trovärdigt sätt vid flera tillfällen och inför flera vuxna berättat att hon upplevt B.N. som närgången. B.N. har helt förnekat det som läggs honom till last. Arbetsdomstolen finner att Hannas berättelse – såsom den återgetts av Irja Orre dels genom den skriftliga redogörelse, som undertecknats av Hanna själv, dels genom vad Irja Orre uppgett vid förhör i Arbetsdomstolen – skall läggas till grund för bedömningen. Den händelse Hanna berättat om innefattar ett fysiskt ofredande av sexuell natur.

Händelsen den 28 november 2002 avseende Peter och Robin

Staden har gjort gällande att B.N. knuffat omkull eleverna Peter och Robin. Enligt förbundet förnekar B.N. detta.

Till stöd för sitt påstående har staden åberopat förhör med Eva Svensson samt skriftlig bevisning innefattande dels B.N:s egna skriftliga redogörelse

för händelsen från januari 2003, dels protokoll från överläggningen avseende utdelande av varning på grund av händelsen. På förbundets begäran har B.N. hörts.

B.N. har anfört följande. Han undervisade en liten grupp elever i lätt engelska. Det var en stökig eftermiddag. Robin, som hade koncentrationssvårigheter och blev besvärligare allteftersom dagen led, var oerhört ”jobbig” den dagen. Det kom in en elev, Peter, som inte skulle vara där. Även han var ”jobbig” och kastade sig på golvet. Först bad han Peter gå ut. Peter ställde sig upp och han ledde honom två, tre steg mot dörren och sade till honom att gå samtidigt som han kanske puttade till honom lite. Peter lommade iväg. Han har inget minne av att Peter skulle ha ramlat. Han började även att få Robin lugn då eleven Emelie knackade på dörren och Robin for upp och sprang mot dörren för att öppna. Han sade till Robin att han själv skulle sköta om det, men Robin lyssnade inte. Han sade då till Robin att han lika gärna kunde stanna ute och föste ut honom. Robin förstärkte det hela och kastade sig rakt på golvet. Han vill inte bagatellisera händelsen genom att kalla den en ”episod”, men det händer en hel del numera när stökiga elever ingår i de vanliga klasserna. En lärare har rätt att utvisa högstadieelever.

Eva Svensson har berättat: Hon stod i dörren till sitt arbetsrum, tre meter från B.N:s klassrumsdörr. Hon såg B.N. slänga ut Peter med handkraft. Han höll sina händer mot elevens rygg. Det var inte fråga om att knuffa eller fösa. Peter ”for över golvet som en vante”. Hon tyckte att B.N. hade använt mer våld än situationen krävde. Det var många elever utanför klassrummet, så Peter reste sig bara upp, flinade och försvann. Tanken på händelsen malde i hennes huvud, men hon vidtog inga åtgärder den dagen. Hon undersökte om det var någon annan elev eller kollega som bevittnat händelsen. Först en eller två veckor senare uppmärksammade hon Thomas Holmén på vad som inträffat. Thomas Holmén återkom till henne när han hade talat med B.N.. Han uppgav att B.N. hade nekat till anklagelserna. När hon frågade Thomas Holmén om han trodde på henne svarade han att han var tvungen att tro på dem båda. Då kände hon sig kränkt och frågade vad hon kunde göra för att han skulle tro henne. Han sade då att han skulle göra det om det var någon annan som sade samma sak. Hon frågade eleven Emelie, som hon fått reda på hade bevittnat incidenten, om hon kunde berätta för Thomas Holmén vad hon sett. Enligt Thomas Holmén lämnade också Emelie en utsaga till honom som styrkte hennes version.

Av B.N:s egna skriftliga redogörelse från 2003 framgår att han beträffande Peter endast uppgav att han inte undervisat honom den aktuella dagen och beträffande Robin att han ”tog tag i ” honom efter att denne uppträtt bråkigt och hotfullt, vilket även förekommit tidigare. Av hans redogörelse framgår också att rektor uppgett för honom att händelsen bevittnats av tre lärare, bland annat Eva Svensson, och en elev. B.N. hävdar att de tre lärarna alla är ”unga och/eller oerfarna” och betonar att de inte hade en aning om vad som tidigare hade hänt i lektionssalen. Enligt B.N. gjorde rektor en affär av något som händer dagligen i svenska skolor om elever inte sköter sig.

I det av staden återopade protokollet framgår att överläggningen med förbundet avsåg arbetsgivarens avsikt att tilldela B.N. en skriftlig varning ”för misskötsel som innebär fysiskt våld mot elever”. B.N. var själv närvarande vid överläggningen. Av protokollet framgår vidare att arbetstagarparten endast riktat den invändningen mot arbetsgivarens beskrivning av bakgrunden till varningen att styrkan i våldet inte varit så stor samt anfört att en erinran torde vara tillräcklig. Enligt protokollet har arbetstagarparten inte haft något att invända mot arbetsgivarens förslag att i stället för skriftlig varning tilldela B.N. en muntlig sådan.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Redan av B.N:s egna uppgifter vid förhöret med honom under huvudförhandlingen framgår att han på något sätt puttade eller knuffade både Peter och Robin. Eva Svensson, vars trovärdighet eller tillförlitlighet det här saknas anledning att ifrågasätta, har redogjort för hur B.N. enligt hennes uppfattning med kraft knuffade Peter och att han därvid använt mer våld än situationen krävde. Även den ovan redovisade skriftliga utredningen ger enligt Arbetsdomstolens mening stöd åt stadens påståenden om att B.N. använt fysiskt våld utöver vad som erfordrats för att upprätthålla ordningen i klassen.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts finner Arbetsdomstolen vid en sammanfattning bedömning visat att B.N. vid det aktuella tillfället knuffade såväl Peter som Robin. Det har inte framkommit omständigheter som gör att hans agerande skulle kunna anses försvarligt.

Händelsen den 29 november 2004 avseende Nicolas

Staden har påstått att B.N. skadat eleven Nicolas genom att ta tag i dennes nacke på ett sådant sätt att blodvite uppstått.

Förbundet har bestritt att B.N. betett sig på det sätt staden påstått.

Staden har härvid återopat dels uppgifter ur Irmelin Englessons och Irja Orres utredningar, dels uppgifter lämnade av Irja Orre vid förhör inför Arbetsdomstolen. Förbundet har återopat förhör med B.N..

I sammanfattningen av Irmelin Englessons utredning har om händelsen intagits följande anteckning. ”På en elev tar lärare BN ett stadigt tag i nacken och nageln från hans hand borrar in i pojken hals.”

I Irja Orres utredning har antecknats i huvudsak följande. Nicolas berättade att mössan låg på bänken, och att innan han hann ta bort den kom B.N. och tog tag i honom och tryckte in sin tumnagel i halsen och tog mössan. Av utdrag ur Nicolas journalanteckningar såsom de redovisats i utredningen framgår att Nicolas den 1 december 2004 kommit tillsammans med en lärare till skolsköterskan och då uppvisat ett rivmärke på halsen samt att han berättat att märket åsamkats av B.N. några dagar tidigare. Vidare framgår att Nicolas den 20 april 2005 hade ett ärr.

Irja Orre har vid förhöret berättat i enlighet med vad som antecknats i utredningen.

B.N. har berättat följande. Det förekommer ofta att elever har på sig mössor i lektionsrummet, vilket Nicolas hade vid det här tillfället. När Nicolas inte efterkom hans uppmaning att ta av sig mössan gick han fram och lyfte av mössan. Enligt skolans regler får man inte ha mössa på sig i klassrummet. Han rev inte Nicolas vad han vet.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Stadens påstående om vad som skett vinner visst stöd av vad som framkommit i Irmelin Englessons utredning, men främst av Irja Orres uppgifter om vad Nicolas berättat för henne och om de skador hon själv iakttagit och som dokumenterats i hans journal i anslutning till händelsen. Det är därigenom enligt Arbetsdomstolens mening visat att B.N. genom att ta tag i Nicolas nacke orsakat denne en skada på halsen.

Händelsen den 8 december 2004 avseende Andreas S

Staden har påstått att B.N. ryckt av eleven Andreas S hans mp3-spelare, vilket fått till följd att denna gått sönder. Enligt förbundet har B.N. omhändertagit mp3-spelaren, men inte orsakat någon skada på den.

Staden har till stöd för sitt påstående huvudsakligen åberopat uppgifter lämnade dels vid Irmelin Englessons utredning, dels i samband med Irja Orres intervjuundersökning.

Den aktuella händelsen är redovisad i Irmelin Englessons utredning enligt följande. En elev får sin mp3-spelare avsliten från halsen av lärare BN. Märke på halsen uppvisas för skolsköterskan. Mp3-spelaren går sönder. Modern begär ersättning från läraren, men denne kommenterar, *"jag har inget gjort"*.

Enligt Irja Orres anteckningar har Andreas S uppgett i huvudsak följande. Han lyssnade på musik på sin mp3-spelare när lektionen började. B.N. sade till honom att stänga av den. Han hade mp3-spelaren under tröjan och var på väg att stänga av den när B.N. ryckte tag i lurarna och drog upp mp3-spelaren varvid lurarna och displayen gick sönder. När hans mamma krävde att B.N. skulle ersätta mp3-spelaren påstod B.N. att han inte hade förstört den.

B.N. har om den aktuella händelsen berättat följande. Andreas S vägrade att ta av sig sin mp3-spelare, trots att han sade till honom fem gånger. Till slut blev han ganska irriterad och gick fram och lyfte av den. Han var definitivt inte hårdhänt. Andreas S fick tillbaka mp3-spelaren efter lektionen. Han blev lite arg och påstod att ena hörsnäckan hade gått sönder. När Andreas S:s mor sökte upp honom dagen efter talade de med varandra och kom överens om att hörsnäckan nog var sönder redan innan.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

På grundval av den föreliggande utredningen och mot B.N:s nekande kan Arbetsdomstolen inte finna att staden styrkt sitt påstående att mp3-spelaren skadats genom B.N:s agerande mot Andreas S.

Händelsen den 19 januari 2005 avseende Andreas A

Staden har gjort gällande att B.N. underlåtit att hjälpa eleven Andreas A, som klämt sitt finger i klassrumsdörren, samt att han dessutom hindrat andra elever från att hjälpa till. Förbundet har förnekat påståendena.

Staden har även i denna del huvudsakligen hänfört sig till de uppgifter som framkommit genom Irmelin Englessons respektive Irja Orres utredningar.

Den nu aktuella incidenten är beskriven i sammanfattningen av Irmelin Englessons utredning på följande sätt. Elev A får vid lek sitt finger i kläm i en dörr. Pojken sitter fast. Skriker. Lärare BN vägrar att hjälpa pojken, två andra elever kommer till undsättning, en genom att hålla undan den hindrande läraren, en genom att öppna dörren. Pojken kommer sedan till lasarettet och fingret sys ihop med sju stygn.

Irmelin Englesson har uppgett: Eleven berättade att han skrek fruktansvärt när dörren slogs igen, att B.N. inte hjälpte honom och att kamraterna då försökte hjälpa honom, men att B.N. hindrade dem.

Andreas A har, enligt det utdrag från Irmelin Englessons intervju med honom som upprättats av Irja Orre och undertecknats av honom, uppgett bland annat följande. När han böjde sig ner för att se vad som pågick i lektionssalen fick han en knuff bakifrån varvid dörren stängdes helt och hans vänstra lillfinger kom i kläm. Han satt fast och skrek och kunde inte komma loss. De som befann sig i lektionssalen hörde hans skrik.

Irja Orre har uppgett: Hon undersökte Andreas A:s sår två dagar efter händelsen. Han berättade då vad som hänt. Han fick lillfingret i kläm när en annan elev puttade igen dörren. Han skrek på hjälp, men ingen öppnade. Eleverna i klassrummet reagerade och en elev distraherade B.N. så att en annan elev kunde öppna dörren. Hon bedömer hans berättelse som trovärdig.

Följande utdrag ur Irmelin Englessons intervju med en av eleverna i B.N:s klassrum har antecknats i Irja Orres utredning och undertecknats av denne elev samt ytterligare en elev som befann sig i klassrummet då. De hörde Andreas A gråta och klasskamraterna ville hjälpa honom, men B.N. sade: ”Det är lugnt”. När sedan Andreas A skrek hemskt försökte kamrater hjälpa honom, men B.N. hindrade dem. Den ene eleven försökte hålla B.N. lugn och distrahera honom så att den andre eleven kunde öppna dörren så att Andreas A kunde komma loss.

Enligt anteckningarna från Irja Orres intervju med skolstäderskan Maria Malmqvist har denna fått berättat för sig av Andreas A att B.N. vägrade att öppna dörren trots att Andreas A skrek och trots att elever som var på lektionen talade om för B.N. att Andreas A hade skadat sig.

Carina Leffler har uppgett: Hon fick höra om incidenten med dörren från bland annat Andreas A. B.N. hade haft lektion med dörren på glänt. Dörren slog igen när Andreas A hade fingret emellan och fingret satt fast. B.N. fortsatte emellertid sin lektion trots att eleverna sade att han satt fast. Två elever distraherade B.N. så att en tredje kunde öppna dörren. B.N. följde inte upp vad som hänt. Andreas A:s finger fick sys.

Thomas Holmén har förklarat att han anser att B.N. borde ha hjälpt eleven Andreas A att komma loss.

B.N. har berättat följande. Han undervisade en grupp elever i språkval. Eleven Andreas A tillhörde inte gruppen och hade egentligen slutat för dagen. Det var fri insyn längst ner vid golvet eftersom det var en glasruta nertill i dörren. Andreas A kastade sig ofta på golvet och kikade in och störde lektionerna. Mitt under lektionen hördes ett ljud eller ett högt skrik utifrån korridoren. Det visade sig att Andreas A hade öppnat dörren till klassrummet och hade fingrarna i dörrspringan när en annan elev kom och tryckte till dörren. Det måste ha gjort väldigt ont, men han kunde inte ha kontroll på att det var någon ute i korridoren. När han hörde skriket gick han fram för att se vad som hade hänt. Han såg någon fara iväg och snabbt komma tillbaka. Då såg han vad som hade hänt och försökte kontakta rektorn, biträdande rektorn och skolsköterskan. Det blev kalabalik bland hans elever och han försökte lugna ned dem samtidigt som han försökte ringa. Ingen av dem han sökte var inne och ingen av dem hade lämnat besked om vem som var ansvarig i deras ställe så det var en svår situation. Det fanns ingen vuxen som han kunde få hjälp av. Han bedömde inte att någon elev var i stånd att hjälpa Andreas A, men han hindrade inte någon.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Det är ostridigt att eleven Andreas A vid det aktuella tillfället klämde sig så illa i dörren till B.N:s klassrum att han var tvungen att uppsöka läkare för att få fingret sytt. Det är utrett att Andreas A skrek högt av smärta när dörren slogs igen. B.N. kan inte ha undgått att av skriket förstå att något allvarligt hade inträffat och han borde ha reagerat och vidtagit åtgärder omgående. Det B.N. faktiskt gjorde kan inte anses vara tillräckligt. B.N. borde själv ha förvissat sig om Andreas A:s tillstånd och sett till att han fick erforderlig hjälp. Han har i egenskap av lärare på skolan haft ett ansvar för den elev som kommit till skada även om eleven redan slutat undervisningen för dagen.

Rebecca och Lise-lotte

Staden har gjort gällande att B.N. behandlat eleverna Rebecca och Lise-lotte kränkande. Förbundet har tillbakavisat stadens påståenden.

Staden har till stöd för sina påståenden i denna del åberopat de båda elevernas utsagor såsom de uppfattats och nedtecknats av Irja Orre samt därutöver förhör med Eva Svensson. På förbundets begäran har B.N. hörts.

Enligt Irja Orres anteckningar från intervjuerna har Rebecca uppgett följande. Hon har ibland stannat hemma från skolan på grund av att hon upplevt det som obehagligt att vara nära B.N.. Hon upplever att han tryckte ned henne, att han hackade på henne och sade att hon inte kunde saker. Han har ibland haft ett sätt att titta på henne som gjort att hon känt sig obehaglig till mods och att han tittade på flera flickor på ett "underligt" sätt. Det är de tysta flickorna som har utsatts för hans blickar. När B.N. hjälpt flickor i klassrummet har han suttit mycket nära och hon har känt sig äcklad av det.

B.N. har berättat följande. Rebecca var tretton år när han undervisade henne i engelska. Han ställer sig helt frågande till påståendena om att han skulle ha hackat på henne eller tittat konstigt på henne.

Eva Svensson: Rebecca var en känslig flicka och det krävdes inte mycket för att hon skulle bli orolig. Hon berättade att B.N. tittade obehagligt på henne och att hon inte ville vara ensam med honom i klassrummet. Rebecca upplevde att han var alltför närgången med blickar. Hon kunde komma gråtande och säga att hon inte ville gå på B.N:s lektioner.

Enligt Irja Orres anteckningar har Lise-lotte uppgett följande. Hon ville helst inte vara på B.N:s lektioner eftersom han "höll på hela tiden", det vill säga att han kränkte henne genom att kalla henne IG-barn och säga att hon inte kunde någonting. När hon frågade om hjälp hängde han över henne och flåsade henne i nacken. Efter lektionen kunde han komma och sätta sig bredvid henne, prata konstigt och titta underligt på henne. När han passerade henne i korridorerna kom han nära och pressade sin mage mot henne.

B.N.: Han undervisade Lise-lotte i en eller en och en halv lektion i januari 2005 samt lite grann under specialundervisningen 2002. Han förstår inte vad som menas med att "han höll på hela tiden". Han har inte kallat henne IG-barn, pressat sin mage mot henne i korridoren, pratat eller tittat konstigt.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Såvitt avser Rebecca har Eva Svensson i sitt förhör bekräftat att hon uttalat sig på det sätt som redovisats ovan. Det föreligger stora likheter mellan vad Rebecca respektive Lise-lotte uppgett. Det saknas skäl att ifrågasätta att dessa båda upplevt situationerna med B.N. på det sätt de redogjort för inför Irja Orre, dvs. som obehagligt och kränkande. De har berättat om beteenden av samma slag som B.N. kritiserats för i andra sammanhang enligt vad domstolen inledningsvis redogjort för. B.N. har ställt sig helt oförstående inför deras uppgifter. Enligt Arbetsdomstolens mening finns emellertid trots detta anledning att tro att de upplevelser som Rebecca och Lise-lotte berättat om återspeglar faktiska förhållanden även om det, som förbundet påpekat, inte skett någon konkretisering i tid och rum i detta fall. Det får anses visat att B.N. betett sig som staden påstått.

Sammanfattningsvis finner Arbetsdomstolen att staden får anses ha styrkt fem av de sex händelser som lagts B.N. till last.

Särskilt om arbetsmiljön och förhållandet till kollegerna

Förbundet har anfört att arbetsmiljön på Dalhemsskolan varit svår. Det har i målet framkommit att skolan låg i ett på visst sätt problemtyngt område samt att det fanns en stor andel elever med problem och att B.N. undervisade många av dem. Det är också mot den bakgrunden domstolen haft att göra sin bedömning. Det nu anförda ger emellertid enligt Arbetsdomstolens mening inte anledning till andra slutsatser än de som tidigare redovisats.

Förbundet har vidare bland annat framhållit brister i ledningsfunktionen samt i viss mån även att B.N. har haft problem med några av kollegerna. Margareta Gustavi har berättat att hon för sin del betraktade vissa kollegers förhållningssätt gentemot B.N. som mobbning. Det har framkommit att B.N. upplevts som kontroversiell och att det förekommit öppna eller latent konflikter med vissa kolleger eller i vart fall inte ett friktionsfritt förhållande till dem. Arbetsdomstolen, som beaktat detta förhållande, har inte funnit anledning att på grund därav ifrågasätta trovärdigheten eller tillförlitligheten av den muntliga bevisning som tagits upp i målet. Att anklagelserna skulle böttna i någon sorts konspiration mot B.N. kan, som tidigare nämnts, inte hållas för sannolikt. Skolans ledning har på olika sätt reagerat i samband med de olika händelserna. Om det i övrigt förevarit ledningsproblem finner domstolen inte anledning att ta ställning till eftersom det inte framkommit att några sådana problem eller problem med kolleger skulle kunna utgöra förklaring till vad som lagts B.N. till last i samband med avskedandet eller göra B.N:s agerande på något sätt ursäktligt.

Förbundets kritik mot stadens handläggning av avskedandefrågan

Förbundet har vidare framhållit att B.N. inte polisanmälts efter någon av händelserna. Enligt Arbetsdomstolens mening saknar detta betydelse både med avseende på bevisningen och som indikation på hur allvarlig arbetsgivaren skulle anse respektive händelse vara. Av utredningen framgår tydligt att skolledningen i anslutning till de olika händelserna vidtagit olika åtgärder i form av till exempel samtal eller lektionsbesök.

Förbundet har vidare anfört att B.N. inte tilldelades någon muntlig varning efter händelsen med Robin och Peter och har därvid hänvisat till att det i protokollet från överläggningen antecknats att arbetsgivaren efter överläggningen skulle tilldela honom en sådan varning. B.N. har i förhöret med honom förklarat att han aldrig fick någon varning, och Brita Sandelin har uppgett att hon inte har något minne av att det faktiskt kom att utdelas en muntlig varning. Helena Nagy har uppgett att hennes uppfattning är att den muntliga varningen utdelades under själva överläggningen och att hon inte vet varför det står i protokollet att varningen skulle utdelas efter överläggningen. Även Thomas Holmén har uppgett att det är hans uppfattning att en muntlig varning tilldelades B.N. vid det tillfället.

Enligt Arbetsdomstolens mening finns mot bakgrund av att det antecknats i protokollet att det i stället för skriftlig varning skulle utdelas en muntlig sådan samt vad Helena Nagy och Thomas Holmén berättat inte skäl att göra någon annan bedömning än att B.N. tilldelats en muntlig varning.

Förbundet har i detta sammanhang också framhållit att B.N. inte har fått komma till tals i samband med den utredning som staden gjorde och att han inte fått tillfälle att då bemöta påståendena och ge sin version av vad som hänt. Därmed har han, enligt förbundet, inte heller fått möjlighet att ändra sitt beteende. Utredningen har emellertid visat att Thomas Holmén under årens lopp haft flera samtal med B.N. med anledning av de klagomål som framförts mot honom samt gjort lektionsbesök. Det är ostridigt att B.N. efter händelsen med Hanna fick förhållningsorder från Thomas Holmén om hur han skulle bete sig mot eleverna, bl.a. att inte komma dem för nära rent fysiskt. Han har också fått tillfälle att ge sin version beträffande händelsen avseende Peter och Robin. Det är emellertid också ostridigt att han inte inför avskedandet getts tillfälle att kommentera samtliga de påståenden från elever som Irmelin Englessons utredning innehåller. Normalt sett är det givetvis önskvärt att möjlighet till sådana kommentarer ges redan i det skedet. Stadens skäl för sin inställning i fråga om utlämnande av detta material har varit skyddet för eleverna. Avvägningen mellan de olika intressen som gör sig gällande i en sådan situation kan vara svår att göra. Enligt Arbetsdomstolens mening saknar emellertid det nu nämnda förhållandet betydelse för de ställningstaganden domstolen har att göra i målet.

Har grund för avskedande förelegat?

Som framgått av det föregående har Arbetsdomstolen funnit att staden får anses ha styrkt fem av sina påståenden om händelser som lagts till grund för avskedandet av B.N.. Enligt domstolens mening är de händelser som avsett eleven Hanna samt eleven Andreas A att bedöma som särskilt allvarliga. Vad gäller Hanna och de båda andra kvinnliga eleverna har det varit fråga om bräckliga och svaga unga människor som utsatts för kränkande handlingar, delvis av sexuell natur. Det beteende B.N., som under en del av den aktuella perioden hade speciallärarundervisning, uppvisat mot sina elever är helt oacceptabelt. Vad förbundet anfört om förhållandena på skolan medför inte att hans beteende skall ses som mindre allvarligt.

Förbundet har inte gjort gällande preskription, men har förklarat sig bestrida att den misskötsamhet som lagts B.N. till last skulle vara av ”perdurerande karaktär” eftersom staden inte har åberopat någon händelse till grund för avskedandet mellan den 28 november 2002 och den 29 november 2004. Enligt Arbetsdomstolens mening finns det inte något som talar mot att samtliga av staden åberopade händelser skall beaktas vid bedömningen av om grund för avskedande funnits. De äldre händelserna, dvs. de som ägde rum under år 2002, är inte av helt annan karaktär än de som inträffat senare. Beträffande händelsen med eleven Hanna förhåller det sig dessutom så att det var först under år 2005 som alla uppgifter kom till stadens kännedom.

Enligt 18 § anställningsskyddslagen får avskedande ske om arbetstagaren grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren. Ett avskedande får, som framhållits i förarbetena, ske endast i flagranta fall. Det skall vara fråga om ett sådant avsiktligt eller grovt vårdslöst förfarande som inte rimligen skall behöva tålas i något rättsförhållande.

Enligt Arbetsdomstolen har B.N. genom sitt beteende grovt åsidosatt vad som ålegat honom i anställningen som lärare. Det nu anförda innebär att avskedandet av B.N. är lagligen grundat.

Sammanfattning och rättegångskostnader

Den bedömning som Arbetsdomstolen har gjort innebär sammanfattningsvis att förbundets talan skall avslås.

Med hänsyn till målets utgång skall förbundet utge ersättning för stadens rättegångskostnader. Om beloppet råder inte tvist.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Lärarnas Riksförbunds talan.
2. Lärarnas Riksförbund skall utge ersättning för Helsingborgs stads rättegångskostnader med etthundra sjuttiofretusentolv (173 012) kr, varav 106 500 kr i ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom tills betalning sker.

Ledamöter: Inga Åkerlund, Lars Johan Eklund, Christer Måhl, Rolf Hugert, Agnes Günther, Maria Hansson och Inger Efraimsson. Enhälligt.

Sekreterare: Ulrika Björne